

ІСТОРИЯ ІНТРОДУКЦІЇ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН У ДЕРЖАВНОМУ ДЕНДРОЛОГІЧНОМУ ПАРКУ «ОЛЕКСАНДРІЯ» НАН УКРАЇНИ

Вивчено історію інтродукції деревних рослин у Державному дендрологічному парку «Олександрія» НАН України. На основі аналізу літературних даних встановлено 107 видів деревних рослин, які росли в парку в період його розквіту. Наведено дані щодо сучасного таксономічного складу інтродукційної фракції дендрофлори: 532 види, 12 різновидів, 35 гібридів, 509 культиварів.

Ключові слова: дендрофлора, інтродукція, видовий склад.

У Державному дендрологічному парку «Олександрія», який є пам'яткою садово-паркового мистецтва України кінця XVIII — початку XIX ст., інтродукцію декоративних рослин було розпочато 200 років тому.

Мета роботи — проаналізувати основні етапи інтродукції деревних рослин у дендрологічному парку «Олександрія», скласти перелік видів, які культивувалися в парку в період його розквіту під час господарювання графів Браницьких, та з'ясувати сучасний таксономічний склад інтродукційної фракції дендрофлори.

Матеріали та методи

Об'єктом досліджень була інтродукційна фракція дендрофлори Державного дендрологічного парку «Олександрія». Ідентифікацію рослин проводили на підставі вивчення їх морфологічних ознак та шляхом зіставлення з опублікованими ботанічними описами та каталогами рослин [2, 3, 4, 9, 16]. Життєву форму деревних рослин визначали за класифікацією І.Г. Серебрякова [12], географічне походження — згідно з флористичним районуванням А.Л. Тахтаджяна [13].

Результати та обговорення

Парк «Олександрія» було створено наприкінці XVIII ст. на замовлення польського

магната Франциска-Ксаверія Браницького. Парк розташований у північно-східній частині Правобережного Лісостепу України в м. Біла Церква Київської області.

Детальних відомостей про склад деревної рослинності парку «Олександрія», особливо при заснуванні парку та під час його розквіту (перша половина XIX ст.), небагато. Переважно це фрагментарні спогади гостей графів Браницьких, які відвідували парк. Відомо, що наприкінці XVIII ст. Імператриця Катерина II (померла у 1796 р.) подарувала Браницьким саджанці сосни Веймутової, а князь Г. Потьомкін (помер у 1791 р.) — ялини [6]. За даними польського дослідника R. Aftanazii [15], у період розквіту парку в «Олександрії» налічувалося понад 600 видів та культиварів декоративних рослин. Садівники, які створювали парк, одними з перших в Україні залучили в паркові композиції рослини-інтродуценти. В парку було висаджено *Pinus strobus* L., *P. nigra* Arn., *Larix polonica* Racib. ex Szaf, *L. decidua* Mill., *Juniperus virginiana* L., *J. communis* L., *Populus canescens* (Ait.) Smith, *P. deltoides* Marsh., *P. italica* (Du Roi) Moench, *Quercus rubra* L., *Crataegus crus-galli* L., *C. laevigata* (Poir.) DC. 'Rubra Plena', *Liriodendron tulipifera* L., *Aesculus hippocastanum* L., *Juglans nigra* L., *Tillia euchlora* K. Koch, *Fagus sylvatica* L. та багато рослин інших видів [5].

Від самого початку створення парк «Олександрія» став одним з центрів поширення цінних інтродуцентів в Україні. Відомо, що О. Браницька в 1807 р. на прохання першого попечителя Харківського навчального округу графа С.Й. Потоцького подарувала ботанічному саду Харківського університету 37 видів рослин у кількості 380 екземплярів [1]. Зберігся список цих видів, які садівники Стровальд та Цетлер привезли з Білої Церкви: *Amygdalis pumila* L., *Aster sibirica* L., *Berberis vulgaris* L., *Catalpa bignonioides* Walt., *Colutea orientalis* Mill., *Swida alba* L., *Fragaria vesca* L., *Lycium barbarum* L., *Philadelphus coronarius* L., *Populus deltoids* Marsh, *Malus prunifolia* Borkh., *Rubus idaeus* L., *Rosa centifolia* L., *Salix babylonica* L. та ін. [1].

Згодом Браницькі створили комерційний розсадник, з якого в 1897 р. пропонували для продажу близько 50 видів рослин на сільськогосподарській виставці в м. Київ [11].

На основі аналізу літературних джерел [1, 5, 10, 11] складено перелік інтродукованих деревних рослин, які зростали в парку «Олександрія» за часів графів Браницьких (табл. 1). До переліку включено культивари аборигенних видів, які вирощували шляхом щеплення та вводили в ландшафтні композиції парку з метою підвищення декоративності. Наведено сучасні латинські назви рослин за С.К. Черепановим [14].

Аналіз даних табл. 1 виявив, що в парку «Олександрія» за часів господарювання графів Браницьких (перший період інтродукції) було інтродуковано 107 видів та культиварів деревних рослин, з них з відділу Pinophyta — 23 види (20 %), Magnoliophyta — 84 види та культивари (78,7 %).

За географічним походженням переважали представники Циркумбореальної (42 види (38,9 %)) та Атлантично-Північно-американської (44 види (40,7 %)) областей. Флору Східно-Азійської, Середземноморської та Ірано-Туранської флористичних областей репрезентували відповідно 12, 8 та 2 види.

За життєвими формами переважали дерева — 72 (67,6 %) види, чагарників було 31 (28,7 %) вид, ліан — 4 (3,7 %) види.

Більшість з видів, які росли в парку в період його розквіту, ростуть у ньому і сьогодні. Для відновлення видового складу деревних інтродуцентів заплановано залучити репродуктивний матеріал 14 видів та культиварів: *Juniperus exelsa*, *Acer platanoides* 'Reitenbachii', *Crataegus mollis*, *C. canadensis*, *C. crus-galli*, *Quercus petraea*, *Q. macrocarpa*, *Malus prunifolia*, *Pterocarya fraxinifolia*, *Salix babylonica*, *Tilia cordata* 'Fastigiata', *Ulmus fulva*, *U. procera*.

Після 1917 р. насадження парку сильно постраждали. За даними К. Маніна [10], у 1927 р. у парку налічувалося всього 103 види деревних рослин, з яких 76 були інтродуковані (з відділу Pinophyta — 10 видів, з відділу Magnoliophyta — 69) (рисунк).

Тривалий період (з 1918 до 1946 р.) за парковими насадженнями не здійснювали належного догляду, тому вижили найстійкіші види, вік яких на сьогодні становить 100 років та більше, — 22 види, 1 форма та 1 різновид (життєва форма — дерево), з них голонасінних — 7 (6 %) видів: *Juniperus virginiana*, *Larix decidua*, *L. polonica*, *L. sibirica*, *Picea abies*, *Pinus nigra*, *P. strobus*; з покритонасінних — 15 дерев: *Aesculus hippocastanum*, *Celtis occidentalis*, *C. laevigata* 'Rubra Plena', *Fagus sylvatica*, *Fraxinus excelsior* 'Monophylla', *Gleditschia triacanthos*, *Juglans nigra*, *Populus alba*, *Populus canescens*, *Populus deltoids*, *Quercus rubra*, *Robinia pseudoacacia*, *Robinia viscosa*, *Tilia euchlora*, *Tilia americana* та 1 чагарник — *Cotinus coggygria*.

Інтенсивно відновлюються природним шляхом 8 видів та 2 форми (життєва форма — чагарник, ліана): *Berberis vulgaris*; *Swida alba*; *Lonicera tatarica* та її культивари 'Alba', 'Rosea'; *L. caprifolium*, *Lycium barbarum*, *Parthenocissus quinquefolia*, *Rhus typhina*, *Toxicodendron radicans*.

Таблиця 1. Перелік рослин, які зростали в парку «Олександрія» за часів графів Браницьких

№ з/п	Вид, культивар	Наявність на початку ХХІ ст.	
		Кількість екземплярів	Вік станом на 2012 р., роки
<i>Pinophyta</i>			
1	<i>Abies alba</i> Mill. [10, 11]	10	60
2	<i>A. balsamea</i> (L.) Mill. [11]	3	40
3	<i>A. concolor</i> Lindl. [10]	2	45
4	<i>A. pinsapo</i> Boiss. [10]	20	3
5	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> Parl. [11]	5	30
6	<i>Juniperus communis</i> L. [5,10, 11]	10	50
7	<i>J. exelsa</i> M.B. [10]	Відсутній	
8	J. virginiana L. [5,10, 11]	2	155–195
		10	60
9	Larix dacidua Mill. [5, 10]	21	145–185
10	<i>L. leptolepis</i> Gord. [10]	3	60
11	L. polonica Racib. [5]	1	165
		5	60
12	L. sibirica Ledeb. [5]	115	35–155
13	<i>Picea abies</i> (L.) Karst. [10, 11]	453	185–220
14	<i>P. pungens</i> Engelm. [5]	30	25–50
15	<i>Pinus cembra</i> L. [10]	4	10
16	<i>P. contorta</i> Dougl. ex Loud. [10]	4	3
17	<i>P. mugo</i> Turra [10, 11]	6	8
18	P. nigra L. [5, 10, 11]	9	185–220
		45	35–45
19	P. strobus L. [5, 10, 11]	2	185–220
		30	35–45
20	<i>Platycladus orientalis</i> (L.) Franco [11]	10	30–40
21	<i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco [11]	15	60
22	<i>Thuja occidentalis</i> L. [11]	70	30–50
23	<i>Tsuga canadensis</i> (L.) Carr. [10]	7	20–25
<i>Magnoliophyta</i>			
24	<i>Acer negundo</i> L. [5, 10, 11]	Масово	15–45
25	<i>A. platanoides</i> L. 'Reitenbachii' [5]	Відсутній	
26	<i>Aesculus glabra</i> Willd. [5]	«	
27	A. hippocastanum L. [5, 10, 11]	190	185–220
28	<i>A. × carnea</i> Hayne [5]	1	25
29	<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle [11]	15	40–50
30	<i>Amelanchier spicata</i> (Lam.) K. Koch. [5]	30	35–45
31	<i>Amygdalis nana</i> L. [1]	30	45
32	<i>Berberis vulgaris</i> L. [1]	Масово	35–65
33	<i>Caragana arborescens</i> Lam. [10, 11]	30	40–50
34	<i>Castanea sativa</i> Mill. [11]	3	5
35	<i>Catalpa bignonioides</i> Walt. [1, 10]	30	30–50
36	Celtis occidentalis L. [5]	2	115–145
		17	35–40
37	<i>Chamaecytisus supinus</i> (L.) Link [10]	10	27
38	<i>Colutea arborescens</i> L. [10]	15	20–25
39	<i>C. orientalis</i> Mill. [1]	5	40
40	Cornus mas L. [5]	Масово	40–100

Продовження табл. 1

№ з/п	Вид, культивар	Наявність на початку XXI ст.	
		Кількість екземплярів	Вік станом на 2012 р., роки
41	<i>Corylus avellana</i> L. [5, 10]	30	65
42	Cotinus coggygria Scop. [5, 10]	1	
43	<i>Crataegus canadensis</i> Sarg. [5]	30	20 – 55
44	<i>C. crus-galli</i> L. [5]	Відсутній	
45	<i>C. laevigata</i> (Poir.) DC. 'Rubra Plena' [5]	«	
46	<i>C. mollis</i> (F. et Gray.) Schelle. [5]	1	100
47	<i>C. submollis</i> Sarg. [5]	Відсутній	
48	<i>Eleagnus angustifolia</i> L. [10, 11]	Масово	65
49	<i>Euonymus europaea</i> L. 'Alba' [5]	30	20 – 50
50	Fagus sylvatica L. [5, 10, 11]	15	40 – 50
51	<i>Fraxinus americana</i> L. [10, 11]	1	200
52	Fraxinus excelsior L. 'Monophylla' [5]	25	35 – 50
53	<i>F. pensilvanica</i> Marsh. [11]	3	50
54	Gleditschia triacanthos L. [5, 10, 11]	4	125 – 145
55	<i>G. triacanthos</i> 'Inermis' [10]	6	50 – 60
56	<i>Juglans cinerea</i> L. [10]	5	165 – 220
57	J. nigra L. [5, 10, 11]	15	30 – 40
58	<i>J. regia</i> L. [5, 10, 11]	35	50
59	Liriodendron tulipifera L. [5, 10]	3	165 – 220
60	<i>Lonicera caprifolium</i> L. [1, 5]	1	185
61	<i>Lonicera tatarica</i> L. [5, 10]	3	50
62	<i>Lonicera tatarica</i> L. 'Alba' [5]	Масово	25 – 55
63	<i>Lonicera tatarica</i> L. 'Rosea' [5]	«	35 – 65
64	<i>Lucium barbarum</i> L. [1, 10]	«	35 – 55
65	<i>Lygustrum vulgare</i> L. [5, 10]	«	35 – 55
66	<i>Morus alba</i> L. [10]	«	30 – 50
67	<i>Parthenocissus quinquefolia</i> (L.) Planch. [5, 10]	«	65
68	<i>Philadelphus coronarius</i> L. [1, 5]	30	40 – 50
69	<i>Platanus occidentalis</i> L. [11]	Масово	25 – 55
70	<i>Populus balsamifera</i> L. [11]	«	45
71	P. deltoides Marsh. [10, 11]	6	25 – 45
72	<i>P. italica</i> (Du Roi) Moench [11]	10	50
73	<i>Ptelaea trifoliata</i> L. [10]	35	45 – 135
74	<i>Pterocarya fraxinifolia</i> (Lam.) Spach. [10]	10	45
75	<i>Malus prunifolia</i> Borkh. [1]	30	35 – 50
76	<i>Quercus macrocarpa</i> Mich. [10]	Відсутній	
77	<i>Q. petraea</i> (Mattuschka) Liebl [10, 11]	«	
78	<i>Q. robur</i> L. 'Pendula' [5]	«	
79	Q. rubra L. [5, 11]	1	45
80	<i>Rhus typhina</i> L. [10, 11]	1	155
81	<i>Ribes alpinum</i> L. [5]	Масово	40 – 50
82	<i>R. nigrum</i> L. [10]	«	20 – 50
83	<i>R. rubrum</i> L. [10]	30	55
		Масово	5 – 15
		«	5 – 15

Закінчення табл. 1

№ з/п	Вид, культивар	Наявність на початку XXI ст.	
		Кількість екземплярів	Вік станом на 2012 р., роки
84	Robinia pseudoacacia L. [5, 10, 11]	180	25 – 100
85	R. viscosa Vent. [5]	30	25 – 100
86	Rosa centifolia L. [1]	5	20
87	R. pomifera Herrm. [5]	30	50
88	Salix alba 'Vetellina Pendula' [10]	45	30 – 60
89	S. babylonica L. [1]	Відсутній	
90	Spirea media Schmidt. [10]	«	
91	S. salicifolia L. [5]	30	55
92	Stiphnolobium japonicum (L.) Schott [10]	3	30 – 50
93	Symphoricarpos albus L. [10]	Масово	30 – 50
94	Syringa amurensis Rupr. [5]	15	30 – 50
95	S. chinensis Willd. [5]	15	30 – 50
96	S. vulgaris L. [5, 10]	Масово	30 – 85
97	Swida alba L. [1]	«	20 – 40
98	Tilia americana L. [5]	2	145
		8	50
99	T. cordata Mill. 'Fastigiata' [10]	Відсутній	
100	T. euchlora K. Koch. [5]	3	70 – 100
101	T. europaea L. [11]	70	35
102	T. platyphyllos Scop. [5, 10]	14	40 – 50
103	Toxicodendron radicans (L.) Ktze. [5]	Масово	30 – 40
104	Ulmus fulva Michx. [5]	Відсутній	
105	U. procera Salisb. [11]	«	
106	Vitis riparia Michx. [10]	4	50
107	Zanthoxylum americanum Mill. [5]	30	30 – 40

Примітка: жирним шрифтом виділено види, які в умовах дендропарку «Олександрія» досягли віку 100 років та більше.

За даними І.Г. Дерія [5], у колекції парку в 1958 р. були відсутні вікові екземпляри видів, які росли в парку за часів Браницьких (див. табл. 1): хвойні рослини (16 видів, 15 %): *Abies alba*, *A. balsamea*, *A. concolor*, *A. pinsapo*, *Chamaecyparis lawsoniana*, *Juniperus exelsa*, *J. communis*, *Larix leptolepis*, *Picea pungens*, *Pinus cembra*, *P. contorta*, *P. mugo*, *Platycladus orientalis*, *Pseudotsuga menziesii*, *Thuja occidentalis*, *Tsuga canadensis*; листяні рослини (31 вид та культивар, 29 %): *Acer platanoides* 'Reitenbachii', *Aesculus glabra*, *A. × carnea*, *Ailanthus altissima*, *Castanea sativa*, *Catalpa bignonioides*, *Crataegus canadensis*, *C. crus-galli*, *C. mollis*, *C. sub-*

mollis, *Fraxinus americana*, *F. pensilvanica*, *Gleditschia triacanthos* 'Inermis', *Juglans cinerea*, *J. regia*, *Morus alba*, *Platanus occidentalis*, *Populus balsamifera*, *Populus italica*, *Malus prunifolia*, *Quercus macrocarpa*, *Q. petraea*, *Q. robur* 'Pendula', *Salix alba* 'Vetellina pendula', *S. babylonica*, *Stiphnolobium japonicum*, *Tilia europaea*, *T. platyphyllos*, *Tilia cordata* 'Fastigiata', *Ulmus fulva*, *U. procera*. Чагарники менш довговічні, тому проаналізувати їх стійкість неможливо.

Наступний етап інтродукції рослин у парку «Олександрія» розпочався після 1946 р., коли парк був підпорядкований Академії наук УРСР. Роботи з інтродукції

та акліматизації рослин набули планового, цілеспрямованого характеру. В 1956–1958 рр. дендрологічна колекція парку налічувала 406 видів, різновидів та культиварів: Pinophyta — 26 видів та 7 культиварів, Magnoliophyta — 346 видів та 27 культиварів [5]. Незначними темпами ця робота тривала протягом наступних 40 років.

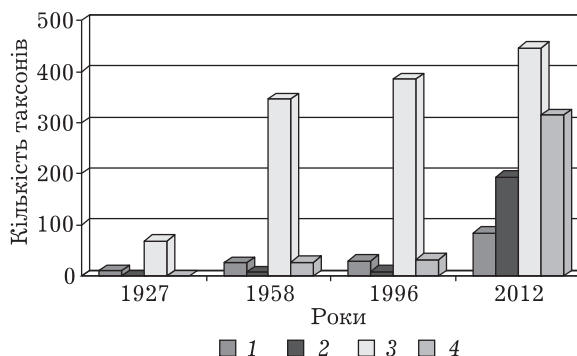
За підсумками інвентаризації деревних рослин у 1996 р., колекційний фонд інтродукованих деревних рослин становив: Pinophyta — 29 видів та 9 культиварів, Magnoliophyta — 385 видів та 32 культивари [7].

Новий період інтродукції деревних рослин у парку розпочався у 2000 р. Завдяки збільшенню фінансування на наукові розробки НАН України колектив дендропарку «Олександрія» за короткий термін збільшив колекційний фонд інтродукованих деревних рослин майже вдвічі: з відділу Pinophyta — 84 види та 194 різновиди та культивари, з відділу Magnoliophyta — 447 видів, 315 різновидів і культиварів (див. рисунок).

Таксономічний склад інтродукованих деревних рослин дендропарку «Олександрія» станом на 2012 р. представлений 2 відділами, 39 порядками, 60 родинами, 145 родами, 532 видами, 12 різновидами, 35 гібридами, 509 культиварами (табл. 2).

У відділі Pinophyta найчисленнішою є родина Cupressaceae. Найбільшою кількістю таксонів представлений рід Juniperus, друге та третє місця посідають роди Thuja і Picea. У відділі Magnoliophyta найчисленнішою є родина Розові, а найбільшими за кількістю видів — роди Rosa, Syringa, Crataegus, Spiraea, Caragana.

За географічним походженням у колекційному фонді інтродукованих деревних рослин переважають представники Східно-Азійської флористичної області — 226 (42,8 %) видів. Атлантично-Північно-американська область представлена 119 (22,4 %) видами, Циркумбореальна — 85 (16,0 %). Флору Ірано-Туранської та Середземноморської областей репрезенту-

Кількість деревних видів-інтродуцентів у дендропарку «Олександрія» (1927–2012): 1 — види з відділу Pinophyta; 2 — різновиди та культивари з відділу Pinophyta; 3 — види з відділу Magnoliophyta; 4 — різновиди та культивари з відділу Magnoliophyta

ють відповідно 49 (9,2 %) та 44 (8,2 %) види. Найменша кількість видів походить з області Скелястих гір — 9 (1,5 %).

У дендрологічній колекції представлені такі життєві форми: дерева — 459 (42,2 %) видів, чагарники — 577 (53,0 %) видів та культиварів, ліани — 40 (3,7 %) видів, напівчагарнички — 11 (1,0 %) видів.

На колекційних ділянках, площа яких становить 8,07 га (2,0 % від загальної площі парку), представлено 807 (71,5 %) видів та культиварів: «Фрутіцетум» — 211 таксонів, «Сірінгарій» — 30, «Коніферетум» — 185, «Розарій» — 94, сад «Мур» — 211, інтродукційний розсадник — 70 таксонів.

Найпоширенішими в паркових насадженнях є такі інтродуценти (розташовані в порядку зменшення): *Aesculus hippocastanum*, *Robinia pseudoacacia*, *Philadelphus coronarius*, *Lonicera tataricum*, *Spiraea × vanhouttei* (Briot) Zal., *Viburnum lantana* L., *Crataegus submollis* Sarg., *Prunus divaricata* Ledeb., *Syringa vulgaris*, *Pinus strobus*, *Pinus nigra*, *Thuja occidentalis*, *Quercus rubra*, *Larix sibirica*, *Juniperus virginiana*, *Juniperus sabina* L., *Swida sanguinea* (L.) Opiz., *Acer negundo*, *Juglans nigra*, *Caragana arborescens*, *Corylus maxima* Mill., *Gleditschia triacanthos*, *Cornus mas*, *Cotoneaster lucidum* Schlecht.

Таблиця 2. Таксономічний склад інтродукованої дендрофлори Державного дендрологічного парку «Олександрія» НАН України (2012)

Родина	Кількість, екз.					
	родів	видів	різновидів	гібридів	культива- рів	Усього
Pinophyta						
Cupressaceae F. Neger	5	19			140	159
Ginkgoaceae Engelm.	1	1			1	2
Pinaceae Lindl.	6	59	6	1	36	102
Taxaceae Lindl.	1	2		1	17	20
Taxodiaceae F. Neger	3	3				3
Усього	16	84	6	2	194	286
Magnoliophyta						
Aceraceae Juss.	1	5			2	7
Actinidiaceae Van Tiegh	1	2			5	7
Anacardiaceae Lindl	2	3			2	5
Araliaceae Vent	2	2				2
Aristolochiaceae Juss.	1	1				1
Berberidaceae Torr. et Gray	2	19		1	10	30
Betulaceae S.F. Gray	2	17		1		18
Bignoniaceae Guss.	2	6		1	2	9
Brassicaceae Juss.	1	1				1
Buxaceae Dumort.	1	1				1
Buddleiaceae Wilholm.	1	2			1	3
Caesalpiniaceae R.Br.	3	11		1	2	14
Caprifoliaceae Juss.	5	26	1	3	9	39
Celastraceae R. Brown.	3	8	1		3	12
Cannabaceae Martynov	1	2				2
Caryophyllaceae Juss.	1	1				1
Cercidiphyllaceae Van Tiegh.	1	1				1
Cornaceae Dumort.	2	7			4	11
Corylaceae Mirb.	2	4			3	7
Ebenaceae Gürke	1	1				1
Elaeagnaceae Lindl.	2	2				2
Ericaceae Juss.	1	9	1		1	11
Eucommiaceae Engl.	1	1				1
Euphorbiaceae Juss.	1	1				1
Fabaceae Lindl.	13	63	1	2	4	70
Fagaceae Dumort	3	13			4	17
Grossulariaceae DC.	1	7			7	14
Hamamelidaceae Lindl.	1	1				1
Hypericaceae Juss.	1	2				2
Hippocastanaceae Lindl.	1	2		1		3
Hydrangaceae Dum.	3	20		6	15	41
Juglandaceae A.Rich. et Kunth.	2	9				9
Lamiaceae L.	1	1				1
Magnoliaceae L.	2	2		1	2	5
Menispermaceae DC.	1	1				1
Moraceae DC.	2	3			1	4

Родина	Кількість, екз.					
	родів	видів	різновидів	гібридів	культиву- рів	Усього
Oleaceae Lindl.	6	21		2	42	65
Paeoniaceae Rudolphi	1	1				1
Platanaceae Dumort.	1	1		1		2
Ranunculaceae Juss.	1	7			1	8
Rhamnaceae R.Br.	2	5				5
Rosaceae Juss.	28	104	2	10	172	288
Rutaceae Juss.	3	3				3
Salicaceae Lindl.	2	5		2	2	9
Sambucaceae Link.	1	2			1	3
Schisandraceae Blume	1	1				1
Simarubaceae Lindl.	1	1				1
Solanaceae Juss.	1	2				2
Staphyleaceae DC.	1	2				2
Tamaricaceae Link.	1	1				1
Thymelaceae Juss.	1	5				5
Tiliaceae Juss.	1	16			1	17
Ulmaceae Mirb.	1	1			1	2
Viburnaceae Dumort.	1	5		1	3	9
Vitaceae Juss.	3	7			15	22
Усього	128	447	6	33	315	801
Разом	145	532	12	35	509	1087

Згідно з періодизацією інтродукції рослин в Україні М.А. Кохна в історії інтродукції рослин у парку «Олександрія» можна виділити два періоди: період будівництва ландшафтного парку (IV) та період ботанічного саду (V). Останній період ми поділили на два підперіоди — з 1946 р. до 2000 р. та з 2001 р. донині, що зумовлено значним збільшенням колекційних фондів за останнє десятиріччя. В перший період інтродукції було інтродуковано 107 видів та культиварів деревних рослин, більшість з яких за географічним походженням є представниками Атлантично-Північноамериканської (44 види (40,7 %)) та Циркумбореальної (42 види (38,9 %)) областей, за життєвими формами — деревами (72 види (69,3 %)).

Висновки

Сучасний колекційний фонд інтродукованих деревних рослин налічує 532 види, ISSN 1605-6574. Інтродукція рослин, 2013, № 3

12 різновидів, 35 гібридів, 509 культиварів. За географічним походженням переважають представники Східно-Азійської флористичної області — 226 (42,8 %) видів, за життєвими формами — чагарники — 577 (53,1 %).

1. *Алехин А.А.* Ботанический сад Харьковско-го национального университета им. В.Н. Каразина. История и современность // Биол. вестн. — 2004. — 8, № 1. — С. 3–7.

2. *Бьлов В.Н., Михайлов Н.Л., Сурина Е.И.* Розы. Итоги интродукции. — М.: Наука, 1988. — 432 с.

3. *Дендрофлора України.* Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Ч. I: Довідник / За ред. М.А. Кохна. — К.: Фітосоціоцентр, 2002. — 448 с.

4. *Дендрофлора України.* Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Ч. II: Довідник / За ред. М.А. Кохна та Н.М. Трофименко. — К.: Фітосоціоцентр, 2005. — 716 с.

5. Дерий И.Г. Дендрофлора парка «Александрия» Ботанического сада АН УССР // Тр. Бот. сада АН УССР. — 1958. — Т. 5. — С. 110–130.

6. Заметки и воспоминания русской путешественницы по России, в 1845 году. Ч. 1. — СПб., 1848. — С. 250–259.

7. Каталог рослин дендрологічного парку «Олександрія». — Біла Церква, 1996. — 120 с.

8. Кошно М.А. Интродукція деревних рослин в Україні: здобутки й перспективи // Интродукція рослин. — 1999. — № 1. — С. 27–29.

9. Крюссман Г. Хвойные породы. — М.: Лесн. пром-сть, 1986. — 256 с.

10. Манін К. З Білоцерківського лісництва // Тр. с.-г. ботан. — 1927. — 1, вип. 4. — С. 176–180.

11. Перечень и описание экспонатов лесного отдела Сельско-хозяйственной и промышленной выставки, открытой 8-го июля 1897 года в г. Киеве. — К.: Типография С.В. Кульженко, 1897. — 34 с.

12. Серебряков И.Г. Экологическая морфология растений. Жизненные формы покрытосеменных и хвойных. — М.: Высш. шк., 1962. — 378 с.

13. Тахтаджян А.Л. Флористические области Земли. — Л.: Наука, 1978. — 247 с.

14. Черепанов С.К. Сосудистые растения России и сопредельных государств (в пределах бывшего СССР). — СПб.: Мир и семья, 1995. — 990 с.

15. Rehder A. Manual of cultivated trees and shrubs hardy in North America. — New York: The Macmillan company, 1949. — 996 p.

Рекомендував до друку
Ю.О. Клименко

С.І. Галкін, В.Л. Рубіс

Государственный дендрологический парк «Александрия» НАН Украины, Украина, г. Белая Церковь

ИСТОРИЯ ИНТРОДУКЦИИ ДРЕВЕСНЫХ РАСТЕНИЙ В ГОСУДАРСТВЕННОМ ДЕНДРОЛОГИЧЕСКОМ ПАРКЕ «АЛЕКСАНДРИЯ» НАН УКРАИНЫ

Изучена история интродукции древесных растений в Государственном дендрологическом парке «Александрия» НАН Украины. На основе анализа литературных данных установлены 107 видов древесных растений, которые росли в парке в период его расцвета. Приведены данные относительно современного таксономического состава интродукционной фракции дендрофлоры, которая насчитывает 532 вида, 12 разновидностей, 35 гибридов, 509 культиваров.

Ключевые слова: дендрофлора, интродукция, видовой состав.

S.I. Galkin, V.L. Rubis

State Dendrological Park Olexandria, National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Bila Tserkva

THE HISTORY OF INTRODUCTION OF WOODY PLANTS IN THE STATE DENDROLOGICAL PARK OLEXANDRIA OF THE NAS OF UKRAINE

The history of introduction of woody plants in the State Dendrological Park Olexandria of the NAS of Ukraine are studied. Based on an analysis of published data compiled a list of 107 species of woody plants that grow in the park during its heyday. The data on the current taxonomic composition of introduction fraction of dendroflora: 532 species, 12 varieties, 35 hybrids, 509 cultivars are presented.

Key words: dendroflora, introduction, species composition.